

Zlatan Ibrahimović - MADE BY SWEDEN

En diskursanalytisk studie av *Zlatan Ibrahimović - min historia*

Oliwer Karlsson

GNVK01 vårterminen 2014

Centrum för Genusvetenskap

Lunds Universitet

Handledare: Jens Rydström & Johanna Esseveld

Abstract

In this essay I attempt to bring clarity to the discourse production within Zlatan Ibrahimović and David Lagerkrantz biography: *Zlatan Ibrahimović: min historia* (I Am Zlatan: My Story On and Off the Field). The biography describes the history of the football player Zlatan Ibrahimović, his background in the suburban area of Rosengård in Sweden, and his relationship towards football to mention a few areas. All through the biography the character also brings forth criticism and thoughts concerning the Swedish society and its normative structures. By assuming a social constructivist position and using postcolonial feministic research alongside masculinity theory my aim is to discuss the discourses reproduced by the biography. I analyse the character's masculinity and feelings of isolation and alienation towards the Swedish society. A discourse analysis will be used in order to investigate the normative structures presented and their dynamic appearances.

Numerous read-troughs of the biography made it clear that even though the biography's main intention might not have been political it can be seen as a contribution to discussions about class, ethnicity and masculinity within the Swedish society. In the biography, Zlatan uses his status and authority to direct criticism to a society that alienates and discriminates groups of people, in particular immigrants.

Nyckelord: Genus, Zlatan Ibrahimović, Maskulinitet, Utanförskap, Diskursanalys, Motstånd

Key words: Gender, Zlatan Ibrahimović, Masculinity, Alienation, Discourse analysis, Resistance

Innehållsförteckning

1.0 Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.1.1 Syfte och frågeställningar	5
1.2 Förförståelse	6
1.2.1 Positionering	6
1.2.2 Skönlitteraturens roll	6
1.2.3 Intersektionalitet	7
1.2 Tidigare forskning	8
1.3 Teori	10
1.3.1 Judith Butlers och Eve Kosofsky Sedgwick's sociala identitetskonstruktion	10
1.3.2 Den allomfattande gränsen – Trinh T, Minh-ha och Gloria Anzaldúa	11
1.3.3 R. W. Connells Maskulinitetsforskning	12
1.4 Tillvägagångssätt	13
1.4.1 Metod	14
1.5 Material	15
1.5.1 Bildmaterialet	16
1.6 Analysprocessen	17
1.6.1 Berättartekniska element	17
1.6.2 Sagan i anspråk	17
2.0 Utanförskap	18
2.1 Ett tematiskt utanförskap	18
2.1.1 Ett osynligt utanförskap	18
2.1.2 Den dikotoma världen	20
2.2 Utanförskapets markörer	21
2.2.1 Ekonomi som markör	21
2.2.2 Etnicitet som markör	23
2.2.3 Att benämna normen	24
2.3 Maskuliniteter som markör	25
2.3.1 Kontrasten mot landet ”lagom”	25
2.3.2 Brottsligheten som markör	27
3.0 Konstruktionen av ett gemensamt motstånd	28
3.1 Ett vi och ett dem	28
3.2 Fotbollen som gemenskap	30
3.3 ”Ghettot” som grogrund för ett koordinerat motstånd	31
3.4 Ett våldsamt motstånd	33
4.0 Avslutning: Mestizans gränsöverskridande	34
4.1 Identifikation	34
4.2 Mångkulturens dynamik	36
4.3 Nödvändig essentialism	36
4.4 Avslutande reflektioner	37
Litteraturlista	39

1.0 Inledning

1.1 Bakgrund

Det var en saga, och jag var Zlatan Ibrahimović

och så avslutas Zlatan Ibrahimovićs och David Lagerkrantz bok: *Zlatan Ibrahimović: min historia*¹ (Ibrahimovićs & Lagerkrantz 2011:422), och här den här studien tar vid. Zlatan är en minst sagt omtalad person i det svenska samhället; hen spelar fotboll på elitnivå, är en av världens högst betalda fotbollsspelare och numera även affischnamn för en rad kända företag. Nyligen spelade Zlatan in en reklamfilm för Volvo där hen sakta läser upp Sveriges nationalsång samtidigt som nationalromantiska bilder av Sverige flimrar förbi (Nyhetsbyrån Six, Dagens Industri 2014). Eftertexten ”Made by Sweden” avslutar klippet. Zlatan kan därmed sägas i videon representera svenskhet, något som inte är entydigt i biografien. Hen kommer ifrån stadsdelen Rosengård i Malmö, ett av Sveriges mest socio-ekonomiskt utsatta områden, och uttrycker ofta en negativ bild av landet Sverige och svenskarna i synnerhet. För närvarande får Zlatan också ett stort medialt utrymme och möjlighet att föra fram sin åsikt om gängse ting. Hen framstår ofta som världsvan och självsäker, med uttryck som ”Det finns bara en Zlatan” och ”Zlatan är Zlatan”(Ibid:123)². Under våren 2014 uttryckte hen sin åsikt om huruvida damfotboll kan jämföras med herrfotboll (Larsson Matthias, Expressen 25/12-2013). Det kan det enligt Zlatan inte, ett uttalande som skapade en stor debatt samtidigt som det cementerade synen på damfotboll som inte lika intressant som herrfotboll.

Min utgångspunkt är Zlatans biografi, och dess diskurser. Att läsa är att konsumera, och biografien har nu upphöjts till den grad att lärare argumenterar för att det dalande läsintresset hos unga män kan motarbetas med hjälp av verket (Almer 2013). Vad för diskurser konstruerar och reproducerar biografien? Det är med den frågeställning jag valt att angripa verket med, en frågeställning som under studiens gång omformulerats och beprövats under en rad olika omständigheter.

¹ Ord som ”verket” och ”biografien” kommer fortsättningsvis uteslutande referera till *Zlatan Ibrahimović: min historia*

² Ibid kommer hädanefter referera till *Zlatan Ibrahimović: min historia*

Utifrån olika teman vill jag uppmärksamma de diskurser som läsaren får ta del av via biografien. Inspirerad av konstnären, poeten och forskaren Trinh T Minh-ha vill jag argumentera för att skönlitteraturen bör erkännas mer plats inom genusvetenskaplig forskning, då "(b)erättelsen som tilltalar dem är, när den väl satts i rörelse, både oåterkallelig och oändligt skiftande"(Min-ha 2012:158). Här blir det också viktigt att vidare argumentera för att Zlatan som känd och upphöjd idrottsstjärna besitter en stor makt. Hur hen väljer att bruka denna makt kommer uppmärksammas under analysens gång. För som Zlatan beskriver det: "Det är saga alltihop. Det är en resa från förorten till en dröm"(Ibid:420). Så vad förmedlar den här sagan egentligen?

1.1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att utifrån en diskursanalytisk ingång reda ut och undersöka några av de diskurser som biografien konstruerar och reproducerar. Uppsatsen kommer i synnerhet att undersöka begreppet *utanförskap*, det vill säga hur den litterära karaktären Zlatan representerar och beskriver ett upplevt utanförskap. I relation till det här vill jag också argumentera för att icke-normativa maskuliniteter bör uppmärksammas då även det som tema kan relateras och bidrar till karaktärens utanförskap.

Jag väljer att utgå från fyra centrala frågeställningar för att belysa de diskurser jag valt att fokusera på:

Hur ser karaktären Zlatan på sitt upplevda utanförskap?

Hur bidrar karaktären Zlatans syn på maskulinitet till detta utanförskap?

Hur samverkar utanförskapet och synen på maskulinitet?

Vilka former av samhällskritik och motstånd skapas i biografien?

1.2 Förförståelse

1.2.1 Positionering

Jag kommer från en förort utanför en mindre stad i Sverige där vithetsnormer och dess föreställningar råder, med en befolkning av medelklasskaraktär. Jag har därmed inte erfarenhet av att växa upp i ett socio-ekonomiskt utsatt område, inte heller som rasifierad³. Däremot har jag kommit i kontakt med hundratals ungdomar med liknande bakgrund som karaktären genom olika jobb och projekt som alla uttryckt en syn som liknar den Zlatan förmedlar om ett exkluderande samhälle. Utifrån en vilja att belysa normer kring ”invandraren”, liksom att uppmärksamma normativa strukturer kring ”förorten” kom jag i kontakt med Zlatan Ibrahimovičs biografi. Subjektivitet är alltid ett problem inom forskning, och mina fördomar mot en mansdominerad sport finns där. Fördomar som ofta infrias, exempelvis den oerhört maskulina stämningen som både Zlatan och forskning om fotboll ger uttryck för, samtidigt motbevisar biografien mycket förutfattade meningar. I denna studie väljer jag att, i enlighet med barn och ungdomsvetaren Rickard Jonsson, synliggöra tolkningar och reflektioner för att undgå subjektiva antaganden, för att förhoppningsvis öppna texten för läsarens egna tolkningar (Jonsson 2007:59). I en liknande anda väljer jag att inkludera fler röster och tankar genom att skönlitteratur och poesi inkluderas i centrala diskussioner.

1.2.2 Skönlitteraturens roll

Som nämnts vill jag ta tillfället i akt att inkludera skönlitteraturen som en teoretisk ingång till detta fält. Åsa Lundqvist lägger fram skäl i ”Det uttalade och det outtalade” för att poesi möjliggör en tolkning av vardagen (Lundqvist 2005:102). I dialog med den samhällsvetenskapliga forskningen blir skönlitteraturen en viktig komponent för att förstå det upplevda utanförskapet och dess sociala effekter. Ett exempel är Johannes Anyuru som genom sin poesi diskuterar och målar upp utanförskapets effekter:

³ Irene Molinari skriver: ”står begreppet rasifiering för kategoriseringar, tankemodeller och associationer som gör rangordningen mellan människor till ett naturligt inslag i såväl sociala relationer som maktstrukturer”(Molina 2005:94). Rasifiering beskriver en social process framför en essentialistisk syn på identitet och tillhörighet och blir därmed ett medel för att beskriva processer kopplade till karaktärens upplevda utanförskap.

Spänningsfälten som finns runt orden // smäller till // och byter laddning, // när språket bryts sönder, byggs upp igen // och bryts sönder på nytt: // *dom anklagar oss för brott vi inte gjort, än/ // välkommen till förorten* (Anyuru 2003:57f)

Debbie McCulliss argumenterar för i sin artikel ”Poetic inquiry and multidisciplinary qualitative research” att: ”Poetry, perhaps more than any other approach or discipline, gets to the essence of qualitative methodology” (McCulliss 2013). I samma andemening vill jag med min forskning visa att akademien och skönlitteraturen nödvändigtvis inte behöver vara varandras motsatser.

1.2.3 Intersektionalitet

Han skratta. Vem tror du att du är? sa han. Du kan inte förbanna nån. En sån som du. Du är svart, du är fattig, du är ful, du är kvinna. För fan, sa han, du är ingenting (Walker 1984:223)

Celie som återfinns i *Purpurfärgen* skriven utav Alice Walker ger här uttryck åt en tankeströmning som under senare tid fått allt mer fotfäste inom den feministiska forskningen. Intersektionalitet beskriver enkelt uttryckt: hur förtryck utifrån olika kategorier placeras på en människa, en tematik som Paulina de los Reyes och Diana Mulinari reflekterar över i *Intersektionalitet – kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap* (de los Reyes & Mulinari 2005). Celie blir i citatet ovan beskriven utifrån sitt kön, sin klass och sin etnicitet. Intersektionalitet beskriver hur olika förtryck samspekar, liksom att olika förtryck inte kan jämföras med varandra. Det intersektionella perspektivet blir ett återkommande inslag i denna text, både genom analysen av biografien och via annan skönlitteratur som reflekterar och beskriver utanförskapets komplexitet. Den status som verket och Zlatan tilldelas får det intersektionella perspektivet att bli än mer intressant då biografien vittnar om ett utanförskap påverkat av flera kategorier, på flera olika nivåer. I den livshistoriska berättelsen målas om vartannat ett socialt, ekonomiskt och kulturellt utanförskap upp, som i slutändan konstruerar det upplevda främlingskap karaktären känner mot samhället i stort.

1.2 Tidigare forskning

Då uppsatsen behandlar flera olika tematiska områden så kommer min genomgång av forskningsfältet att bli därefter. Kartläggningen har utgått från 4 tematiska områden, det litterära, fotboll, maskulinitet och utanförskap.

Till en början behandlar Erik Elenstrands kandidatuppsats: ”Det är okej att inte vara som alla andra”, biografins potentiella roll inom skolans läroplan. I en fältstudie undersöker Elenstrand vad för värden ungdomar och lärare som läst verket anser vara av vikt. Bland annat argumenterar både lärare och elever för att det tillgängliga språket i verket är en stor fördel, samt att biografien erbjuder ungdomar en chans att reflektera över sin egen bakgrund och fundera kring ens egna förutsättningar (Elenstrand 2013:28f). Genom sin tvärvetenskapliga studie lyckas Elenstrand kombinera samhällliga faktorer med biografins innehåll (Elenstrand 2013:12ff). Samtidigt finner jag det problematiskt att Elenstrand ej väger in verkets reproduktion av våldsbejakande normer och ideal i sin analys, exempelvis blir det i sken av skolans läroplan problematiskt att uppmuntra unga män att ta till våld istället för ord, en tematik som återfinns inom flera områden i verket och något som jag återkommer till senare i analysen (Ibid:406).

Även maskulinitetsforskaren Jesper Fundberg står med sin avhandling *Kom igen gubbar!* för en relevant input av teori och forskning. Fundberg har följt ett fotbollslag med unga män under flera års tid och under studiens gång reflekterar hen över ungdomarnas maskulinitetskonstruktion, homo-socialitet och gruppsammansättning. Ungdomarnas attityder och beteenden skiftar i och med att laget umgås, byter geografisk plats eller deltar i olika matcher. Fundberg finner att ungdomarnas maskuliniteter konstrueras genom flera olika element, exempelvis mellan attityder och utseende, men att det oavsett situation finns grundläggande förutsättningar för maskuliniteten kvar, så som en obligatorisk heterosexualitet och våldbejakande (Fundberg 2003:193f). Fundbergs studie förankrar biografien i en samhälllig kontext och blir ett lysande exempel på hur fotbollslagets idrottsliga och sociala situation konstruerar och reproducerar manliga normer och maskuliniteter.

Fotbollsforskning kontextualiserar och situerar biografien och den här studien. Det finns mycket forskning kring hur maskulinitet och sport verkar i relation till varandra. Det blir tidigt tydligt att sport och maskuliniteter har flera beröringspunkter, bland annat hur våld uppmuntras och femininitet nedvärderas. Peter Dahléns kapitel i

antologin *Om unga män* (Lövgren, Karin & Bolin, Göran 1995) beskriver utifrån en historisk kontext fotbollens framväxt i Sverige. Dahlén relaterar dagens fotboll till ett system fyllt med historiskt förankrade ideal, fotbollens fostrande karaktär blev ett medel för medelklassen att tukta och projicera värderingar på arbetarklassen (Dahlén 1995:199f). Normativa synsätt och ideal även den fotbollsvärld karaktären Zlatan beskriver, många gånger reproducerar.

Även i reportaget: *Med uppenbar känsla för stil* (2004) skriven utav journalisten Stephan Mendel-Enk fokuseras maskulinitetskonstruktionen inom fotbollen, i synnerhet supporterns värld. Mendel-Enk argumenterar för att supportern och spelaren beskrivs och konstrueras på ett liknande vis, men att de är åtskilda, rent geografiskt under matcher och i sken av den statushöjning fotbollsspelaren erfar under tävling. Uttryck som ”kung” och ”krigare” blir av relevans för identitetskonstruktionen, likaså blir relationen till våld och brottslighet en del av att visa upp sin maskulinitet på och utanför fotbollsplanen (Mendel-Enk 2004:10f). Supportern agerar och befinner sig i periferin av biografien, men med facit i hand så riktar sig verket även mot människor som identifierar sig som supportrar. Mendel-Enk skriver bland annat: ”Det är först i vuxen ålder jag förstått varför jag alltid har gillat krigsfilmer. Det är samma sak som med ett fotbollslag. Du samlar ett gäng människor och så maler du ner dem till en enhet” (Mendel-Enk 2005:19).

Rickard Jonssons avhandling: *Blatte betyder kompis* (2007) belyser problematiken kring ett normativt språkbruk och invanda föreställningar om ”blattesvenska”. Jonssons forskning kopplar ihop identitetskonstruktion och språkliga tal-akter i ett övergripande, samhälleligt plan. Jonsson möter i sin studie unga män med invandrarbakgrund som tillsammans konstruerar en identitet och gemenskap genom sin relation till språket. Bland annat ser Jonsson hur samhällets institutioner, exempelvis skolan, konstant ifrågasätter deltagarnas beteenden och språkbruk utifrån föreställningar om ett normativt svenskt språk. Gruppen av unga män med invandrarbakgrund uttrycker i sin tur en negativ syn på skolan som institution och en motståndsmaskulinitet formas (Jonsson 2007:92). Kring tematiken alienation och främlingskap har även sociologen Ove Sernhede forskat. I sin bok *Alienation is my nation* (2007) studerar hen unga mäns relation till förorten, Sverige och kamratskap. När Jonsson fokuserar på språkliga praktiker introducerar Sernhede hur strukturella normer skapar konstruerar ett utanförskap. I nästa kapitel kommer den teori som varit till grund för uppsatsen att presenteras.

1.3 Teori

Judith Butlers tankar kring en socialkonstruktivistisk identitet, tillsammans med Eve Kosofsky Sedgwicks analys av ett samhälle som uppbyggt av dikotomier representerar en syn på identitet som ligger till grund för min forskning. R. W. Connells maskulinitetsforskning liksom Trinh T. Minh-ha och Gloria Anzaldúas filosofiska forskning kring den fysiskt liksom psykiskt upplevda *gränsen* bildar en tematisk grund för forskningen att vila på.

1.3.1 Judith Butlers och Eve Kosofsky Sedgwicks sociala identitetskonstruktion

I samspråk med Judith Butler kan en argumentera för att samhället och individen är sociala konstruktioner som grundas i vårt språk (Butler, Judith 2007:43). En tankeströmning som speglas vackert i Athena Farrokhzads verk: *Vitsvit* (2003);

Min bror sa: Vi är inget annat än summan av de skador språket tillfogar oss
Summan av de skador vi tillfogar (Farrokhzad 2013)

Verkligheten förändras alltefter vi människor författar den, vår uppfattning om densamme konstrueras av sociala strukturer och diskurser. Det innebär i enlighet med Butler att kön liksom alla andra kategorier är sociala konstruktioner. Butler argumenterar för att kön, genus och begär behöver förstås i relation till varandra, att alla tre delarna konstruerar ett antagande om en persons identitet tillika dess stabilitet. Vidare vill jag använda Sedgwicks forskning kring ett dikotomt samhälle som ett komplement till Butlers teorier. Sedgwick vidareutvecklar konstruktionen av ett samhälle uppbyggt av dikotomier som syftar till att individen konstrueras utifrån dess identifikation mot två kontrasterande kategorier, något som i slutändan leder till stereotyp formade identitetsmallar (Sedgwick 1990:10f jämf: Butler 2007:56f). Sedgwick argumenterar för att kategorier som exempelvis: hetero-homo, vit-svart och man-kvinna är binära motpoler som sätter en agenda för alla andra motsatspar i sin periferi. Något som i sin tur skapar en normerande föreställning av samhället i stort och människan i synnerhet (Sedgwick 1990:11). En social identitetskonstruktion blir grunden till den analys jag applicerar på biografien. Karaktären konstruerar konstant sin identitet i relation till andra kontrasterande kategorier, exempelvis feminitet och

svenskheter, och cementerar densamme genom beskrivning och upplevelsen av sin egen maskulinitet. Likaså konstruerar karaktären begreppet ”svensken” till en kontrasterande identitet, något jag återkommer till senare i analysen.

1.3.2 Den allomfattande gränsen – Trinh T, Minh-ha och Gloria Anzaldúa

Begreppet: gräns och dess filosofiska innebörd beskriver och belyser Minh-ha i sitt verk: *elsewhere, within here* (2012). Hen argumenterar för att en behöver förstå en filosofisk innebörd i begreppet *gräns*, hur dess fysiska som psykiska karaktär avgränsar människor från varandra och från samhället: ”The one named ’stranger’ will never really fit in, so it is said”(Minh-ha 2012:30). Utanförskapet, eller *gränsen*, finns oberoende av hur väl integrerad människan är i det nuvarande samhället.

Gloria Anzaldúas begrepp: *mestiza* blir ett redskap för att förstå karaktärens upplevda utanförskap och dess strukturella form (Anzaldúa 2012). *Mestiza* blir en symbol för ett samlat utanförskap där olika dikotoma skillnader sammanförs inom och ovanpå en individ, ett tillstånd som kan liknas vid en person som upplever sig se och tillhöra två olika kulturer (Anzaldúa 2012:41). *Mestiza* kan således referera till en plats, *the borderlands* det vill säga en faktisk geografisk plats där gränsdragningen sker, men ger också uttryck för det sinnestillstånd som uppstår när det inom en individ två kontrasterande kategorier kombineras, exempelvis hur två olika kulturer sammanstrålas (Anzaldúa 2012:99f). *Mestiza* blir följaktligen både en mentalt upplevd situation men också ett tillstånd med en symbolisk laddning:

Because I, a *mestiza* // continually walk out of one culture // and into another, //
because I am in all cultures at the same time (Anzaldúa 2012:99).

Anzaldúa argumenterar för att det i *Mestizans* karaktär och symbolik finns en emancipatorisk anda som samhället är i behov av (Anzaldúa 2012:102). I analysen argumenterar jag för att karaktären Zlatan ofta symboliserar en *mestiza*, liksom att det i sinnestillståndet och analysen av *mestizan* samhället kan ifrågasättas.

1.3.3 R. W. Connells Maskulinitetsforskning

Forskaren Raewyn Connells bok: *Maskuliniteter* är ett fundament inom mycket maskulinitetsforskning (Connell 1995). Utifrån Connells studier av olika typer av maskuliniteter, mäns skilda åsikter och värdegrunder har hundratals forskare sedan bidragit och utvecklat vidare maskulinitetsforskningen till hur den ser ut idag. Från sina fältstudier konstruerade Connell ett sätt att omarbete männens syn på sig själva och andra till en hierarkisk pyramid där hegemonisk maskulinitet uppbär den rådande makten (Connell 1995:101). Män som uppbär en hegemonisk maskulinitet beskrivs som en grupp personer som alla får utdelning av samhällets patriarkala karaktär (Connell 1995:101). Vidare beskriver Connell:

Nevertheless, hegemony is likely to be established only if there is some correspondence between cultural ideals and institutional power, collective if not individual (Connell 1995:77)

Män som institutionellt erkänns mycket makt och tillika reproducerar hegemoniska antaganden om maskuliniteter konstruerar de normer som resterande män och kvinnor behöver förhålla sig till. Det är härifrån feminina män och rasifierade män förpassas till kategorier som inte har lika stor makt (Connell 1995:102f). De här grupperna blir i sin tur synonyma med negativa ideal, exempelvis passivitet, feminitet och en generellt låg status.

Hegemonin upprätthålls dock av samhället i stort, av både den underordnade och hegemoniska maskuliniteten, Farrokhzad beskriver ett liknande fenomen;

Min bror sa: Det enda språk du kan fördöma förgripelsen på är // förgriparens språk och förgriparens språk är ett språk som uppfanns för att // rättfärdiga förgripelsen (Farrokhzad 2013:62).

Karaktären Zlatan och Farrokhzad vittnar om att en normativ syn på en hegemonisk maskulinitet indirekt upprätthålls även av underordnade grupper, ett återkommande tema i biografen. Hegemoniska ideal skyntas bland annat när karaktären beskriver sina tidigare tränare: ”Beenhacker ustrålade makt och kyla”(Ibid:127). I biografen

beskriver karaktären män i maktpositioner som att de utstrålar makt. Ett uttalande som förutsätter att det finns ett återkommande mönster för vad och vem som har makt. Connells teorier blir grundläggande i min egen forskning, där jag bland annat kommer att använda mig av Connells hierarkiska pyramid och dess komponenter men också studiens fältbaserade studier. Vidare vill jag undersöka om Connells uppfattning av den hegemoniska makten som dynamisk finns att återse i Zlatans karaktär och via hans resa såsom den framträder i biografen (Connell 1995:77f).

1.4 Tillvägagångssätt

Analysen utgick från flera närläsningar av verket. Allteftersom processen fortskred utkristalliserades centrala teman, som resterande handling och berättelse cirkulerar kring, mer om det i nästa kapitel. Det är bland annat karaktärens upplevda utanförskap från det svenska samhället, samt dennes maskulinitet. Utifrån det här analyserade jag teman inom det centrala, som jag tidigare nämnt väljer att kalla nodalpunkter, här kan våld, rasifiering, motstånd, assimilering och hegemonisk maskulinitet nämnas. Motstånd och hegemonisk maskulinitet är teman som existerar genom hela verket. Karaktären identifierar sig i relation till en hegemonisk maskulinitet och normbild av ”svensken” och i sin tur konstrueras även ett motstånd. Motståndet blir framförallt tydligt i biografens mer uppmuntrande delar där karaktären aktivt tar avstånd från assimilation och betonar istället människans mångfald som något positivt. Motstånd återkommer som ett aktivt ställningstagande mot strukturer som främjar stereotypa föreställningar om ”svensken” eller ”mannen”. Teman och ämnen som tillsammans skapar karaktären Zlatan.

Under uppsatsens gång har jag kontinuerligt reflekterat över min läsning av biografen och den etiska aspekten. Jag betonar att det är min läsning av biografen, som genusvetaren Hanna Hallgren skriver ”hon/han (forskaren (förf. anm)) alltid i någon mening själv konstruerar sitt material eller forskningsfält”(Hallgren 2008:75), och att det i första rummet är diskurserna biografen reproducerar som jag analyserar. Jag behandlar alltså karaktären Zlatan i denna uppsats och inte verklighetens Zlatan Ibrahimović.

Likaså har jag tidigt varit tydlig med att det är av vikt för mig och den feministiska forskningen att koppla studien till samhället. Jag valde att enbart basera forskningen på biografen då jag vill lyfta studiet av populärkultur. Likaså att populärkulturen ofta i

lika stor mån som något annat forum påverkar samhället. Jag valde också att använda mig av andra texter, romaner och poesi, för att visa att i polyfonin av röster finns teman som återkommer, kring upplevda utanförskap, gränser och maskuliniteter. På så vis vill jag visa att utanförskapet inte är något individuellt utan strukturellt. Samtidigt som jag försöker erkänna andra aktörer och framförallt karaktären tolkningsföreträdare, Hallgren skriver: ”önskar jag lyfta det (materialet)(förf. anm) från en empirisk beskrivning per se till en teoretisk beskrivning”(Hallgren 2008:30).

1.4.1 Metod

Jag kommer arbeta med materialet utifrån en feministisk kritisk diskursanalys. Det finns många olika definitioner av diskursanalys och forskare argumenterar ofta för en egen tolkning av detta vida begrepp (Winther Jørgensen & Phillips 2000:7 Bergström & Boréus 2012:354). Den definition av diskurs jag valt att använda kommer från Göran Bergström och Kristina Boréus: *Textens makt och mening*; ”utgörs diskurser av praktiker för hur man talar och skriver (...) (d)iskurser är aldrig enbart konstituerande utan är samtidigt konstituerade av externa strukturer” (Bergström & Boréus 2012:357; Winther Jørgensen & Phillips 2000: 68f).

Jag valde att använda mig av nodalpunkter, ett begrepp som introducerades av Laclau & Mouffe som ett verktyg för att urskilja centrala diskurser i biografien samt de värden som cirkulerar dessa (Bergström & Boréus 2012:375). Vidare introducerades den kritiska diskursanalysen som ett komplement till Ernesto Laclau & Chantal Mouffes diskursanalys, för att på så vis erbjuda en relation mellan texten och samhället (Bergström & Boréus 2012:402). Jag väljer att sammankoppla textens diskursproduktion med samhällets strukturer och diskurser. Norman Fairclough argumenterar bland annat för att en kritisk diskursanalys som metod och verktyg låter texten relateras till samhället (Bergström & Boréus 2012:376). Jag väljer att inte använda någon av de specifika modeller Fairclough föreslår utan använder mig av hans syn på textens relation till samhället, för att möjliggöra en emancipatorisk aspekt av studien både inom biografien som samhälleligt.

För att erbjuda ett exempel ur analysen kan begreppet: *utanförskap* uttolkas som nodalpunkt, ett centralt tema som leder till att betydelse fixeras för flera

omkringliggande diskurser. Ett exempel blir de hus i Limhamn⁴ som inledningsvis upplevs som en omöjlig dröm av karaktären; ”Smärta att stå utanför den världen, och veta att du inte lever under helt samma villkor”(Ibid:304). En bild som förändras senare i biografien när karaktären har råd att köpa sitt drömhus i Limhamn till överpris. Utanförskapet får här en ekonomisk karaktär och omformulerar synen på utanförskap, senare kommenterar karaktären sociala faktorer som skapar skillnad framför ekonomiska. I och med att karaktärens klasstatus ökar skiftar också de värdena nodalpunkten tidigare fixerat, något som visar på diskursens föränderliga karaktär. Huset uppfattas inte längre som ouppnåeligt utan blir istället en stark markör för karaktärens nya höjda status.

Därför kommer min studie att problematisera och relatera biografins skönlitterära text, mot samhällets hegemoniska strukturer som konstruerar utanförskap, en ingång som bland annat den litteraturvetaren tillika feministen Michelle Lazar föreslår (Lazar 2007:142f; Sedgwick 1990:15). Den feministiska aspekten av metoden tillkommer då jag bland annat genom min genusvetenskapliga ingång alltid kritiserar ett patriarkalt samhällsförtryck men också valet att applicera en intersektionell analys på studien lik den Paulina de los Reyes föreslår (de los Reyes 2011:11). I en liknande anda som den Kimberley Huisman föreslår blir det av vikt att kontinuerligt situera min kunskap (Huisman 2008:374). Diskursanalysen blir ett led i att undvika essentialistiska tolkningar av texten och dess karaktärer. Istället utgår jag från att karaktärerna konstrueras till exempelvis: ”Invandraren” och ”Mannen” genom språk och normer (Jonsson 2007:68f). Identitetskonstruktionen behöver ständigt upprätthållas och reproduceras, något som verket ofta exemplifierar:

Jag var en tuffing från Rosengård. Jag var annorlunda. Det blev min identitet, och jag trivdes alltmer med det (Ibid:94)

1.5 Material

Mitt material kommer att bestå av och främst utgå från: Zlatan Ibrahimovićs och David Lagerkrantz biografi: *Zlatan Ibrahimović: min historia*.

⁴ Limhamn är ett område i Malmö som är känt för att en hög andel av populationen har en socioekonomisk ställning

Biografen består av två delar: inledningsvis finns där 43 bilder som kontextualiserar biografens textbaserade innehåll. Under analysen kommer fokus vara riktat mot texten, med en kort analys av det bildliga materialet inledningsvis. Diskurser uppkommer ur biografens separata delar men genom ett enhetligt fokus erkänns också centrala teman som cirkulerar kring huvudkaraktären, Zlatan.

1.5.1 Bildmaterialet

Bildmaterialet består av 43 fotografier. Bilderna erbjuder läsaren en chans att identifiera centrala karaktärer i verket men inkluderar även foton från viktiga ögonblick och vardagen i verklighetens Zlatans hem. Biografen dekonstruerar gränsen mellan fiktion och verklighet, sanningshalten blir än en gång upphöjd genom att karaktärerna i texten återges som figurer i fotografierna. En kort analys av bildmaterialet blir därför en tydlig ingång till verket i stort.

Det blir tydligt att 39 av 43 bilder föreställer en man eller flera. Det finns 4 bilder som porträtterar en kvinna. Här återfinns systemen Sanela och Zlatans fru Helena. Bilderna på Helena blir i kontrast till bilderna på männen. Helena lyfts fram i modellbilder och tillsammans med Zlatan. I relation till texten blir Helena redan i bilderna en karaktär som får representera en god hustru (Ibid:187). Hen beskrivs även som en stark karaktär med en egen karriär, något som ofta hamnar i skymundan när huvudkaraktärens uttalade förebilder, här tränaren José Mourinho, kommenterar följande:

Helena, you have only one mission. Feed Zlatan, let him sleep, keep him happy!
(Ibid:61)

Mourinho bland andra förebilder beskrivs sedan som ”sköna” killar i meningen därpå. Männen lyfts fram och kvinnan får ta ett steg tillbaka (Lazar 2007 jämf Beauvoir 2002:26). En tematik som oavsett karaktärens egenskaper indirekt begränsar kvinnans roll i verket, inom fotbollen och i samhället.

1.6 Analysprocessen

Som nämndes ovan kommer jag att kort presentera några av verkets litterära komponenter. Sedan utforskas utanförskapets och maskulinitetens konstruktion och noder för att sedan avslutas i skapandet av ett motstånd tillika verkets emancipatoriska uppmuntran.

1.6.1 Berättartekniska element

Biografins språk riktar sig ofta mot läsaren i en uppmuntrande och uppfodrande ton: ”(t)änk på det, ser ni mig rasande, bli inte oroliga”(Ibid:350) eller ”(d)u ser vad uselt ledarskap kan kosta”(Ibid:392). Texten blir en aktiv kommunikation mellan karaktär och läsare, texten skapar ett aktörskap, som uppmuntrar och tilltalar läsaren (Sandell 2010). Uppmaningar blir på så vis mer omedelbara och konstruerar en länk mellan publik och text. Hit hör också språket som en bidragande faktor, språket är enligt Elenstrand något av det som ungdomarna i hens studie uppskattar främst, att det känns som om verklighetens Zlatan talar via biografen (Elenstrand 2013:21). Samtidigt som det är en styrka, enligt ungdomarna, att karaktären Zlatan låter som verklighetens Zlatan så finns det en problematik i att David Lagerkrantz, en icke-rasifierad högutbildad journalist från Stockholm, iscensätter en länk mellan fiktion och realitet genom att skriva på ”invandrarsvenska” (Elenstrand 2013:22f jämf: Jonsson 2007:97ff). I en diskursanalys ignoreras ofta sanningsanspråk då oavsett intention förmedlar texten en diskursproduktion (Bergström & Boréus 2012:377), men det bör nämnas då texten oavsett intention förmedlar budskap och normer till läsaren.

1.6.2 Sagan i anspråk

Min-Ha skriver att sagan till en början ofta skildras i socio-ekonomiskt utsatta områden och att klassresan, att ta sig ur utsattheten, ofta ses som den sensmoral läsaren ska ta med sig (Min-Ha:17). Genom att kalla sin historia en saga anspelar författaren på en berättelse fylld av moral och lärdom. Sensmoralen i många sagor och fabler återger ett hopp om att situationen inte är statisk, att resan alltid finns i periferin, precis utom räckhåll.

I relation till det självbiografiska anspråket anspelar biografien på att det som berättas har hänt i verkligheten. Att det är verklighetens Zlatan Ibrahimovičs historia. En historia som genom kommunikativa element och sagolika anspråk förmedlar att läsaren vill och bör sträva efter en liknande resa.

2.0 Utanförskap

2.1 Ett tematiskt utanförskap

Men ändå, att dag efter dag få blickar och kommentarer som om jag inte passade eller var annorlunda, det tar. Det var som att kastas tillbaka i tiden, till åren innan karriären tog fart. Mycket av det gick knappt att tala om, det var små grejer, ögonkast, kommentarer, ordlägen, sånt jag aldrig brytt mig om förut. Jag är ju van vid hårda tongångar. Jag är uppvuxen med det (Ibid:375)

Det tematiska utanförskapet exemplifieras kontinuerligt genom passager som den ovan. Det vittnar om utanförskapets performativa karaktär, dess sociala konstruktion. Tillsammans med biografins mer uppmuntrande delar blir det tydligt att karaktären ifrågasätter konstruktionen av utanförskapet och de som upprätthåller den.

Det blir tydligt att utanförskapet som tematik är ett ledmotiv genom hela biografien. Utanförskapets diskurs innehåller i sin tur flera olika diskurser som febrilt arbetar med att stabilisera nodalpunkten på ett samhälleligt och individuellt plan, ett exempel vore Zlatans syn på ett samhälle som premierar svenskhet (Ibid:92). Här blir etnicitet en nod inom diskursen där samhällets normativa struktur och Zlatans syn skiljer sig. Zlatan kan sägas senare bidra till diskursens instabilitet då hen i egenskap av rasifierad ändå lyckas få framgång, även om samhällets struktur premierar andra.

2.1.1 Ett osynligt utanförskap

Jag gick runt där och sa: Vad är det för larv? Varför sitter ni där i grupper som barnungar? Och absolut, många höll med mig. Andra blev lite generade, men inget hände. Vanorna satt i. De där osynliga barriärerna var för skarpa (Ibid:289)

Under sin tid i det italienska fotbollslaget Inter så reflekterar Zlatan kring vad den till synes nationsbaserade uppdelningen i laget har för effekter. I sina inre diskussioner snuddar karaktären vid tankegångar forskare i sin tur ofta har svårt att formulera; gränsdragningens faktiska och osynliga verkan (jämf: Min-ha 2012:158). Min-ha argumenterar för att utanförskapet kan upplevas på flera olika plan, exempelvis en mur som skapar en fysisk gräns, men också hur gränsdragningar påverkar en person kulturellt och socialt (Minh-ha 2011:253ff).

En liknande känsla exemplifieras av den danske poeten Yayha Hassans debuterande poesisamling *dikter*:

PLÖTSLIGT STANNAR BUSSEN FRAMFÖR OSS // PASSAGERARNAS
ÖGON PÅ ANDRA SIDAN // AV ETT FÖNSTER // SOM SKILJER KAOS
FRÅN HARMONI // SOM SKAPAR EN // SITUATION OCH EN ROLL ÅT
OSS VAR // ETT OFFER // EN FÖRÖVARE // OCH ALLTFÖR MÅNGA
VITTNEN (Hassan 2014:48)

Hassan förmedlar liksom Zlatan en upplevd känsla av utanförskapets osynliga barriär. Passagerarna kan sägas symbolisera samhällets observerande och dömande karaktär, att från ett säkert avstånd iaktta personerna på andra sidan glasrutan. Det som blir tydligt är att personen på utsidan även den strävar efter att själv ta plats på bussen, säkert overseendes bakom en tydlig gräns (Hassan 2014:170 jämf. Ibid:304).

Att arbeta med gränsen som grund erbjuder läsaren ett verktyg för att kritiskt reflektera över sin egen situation. Karaktären Zlatan konstaterar gång på gång att hen som invandrare och rasifierad behöver arbeta flera gånger hårdare än en icke-rasifierad person:

Ska en kille som jag bli respekterad måste han vara fem gånger bättre än Leffe
Persson och allt vad det hette. Han måste träna tio gånger hårdare. Annars har han
inte en chans. Inte på jorden! (Ibid:92)

Zlatan kommenterar det svenska samhället genom att konstatera att hen inte har samma möjligheter och förutsättningar som Leffe Persson. Leffe Persson blir här en symbol för den stereotypa svenska fotbollsspelaren, som enligt Zlatan inte behöver

kämpa för att bli erkänd och uppmuntrad. ”Leffe Persson” kan liknas vid ”Pelle Svantesson” som i Jonssons studie blir ett öknamn för den normativa svensken (Jonsson 2007:233). Med benämningen ”Pelle” och ”Leffe” följer en rad normativa föreställningar om vem svensken är, vad hen har för jobb, familj och boendesituation. Tydligt blir det både i Jonssons studie och Zlatans biografi att den samhällseliga normen är synonymt med blå ögon och ett ljust hår, och något som likställs med en framtida advokatkarriär (Ibid:167 jämf. Jonsson 2007:236f). I slutändan får Leffe och Pelle bara genom sitt utseende mycket gratis:

Jag var en snorunge. Det var inget: Å, den lilla talangen ska vi vara så snälla mot!
Det var mer: Vem släppte in blatten?(Ibid:89)

Karaktären uppmärksammar att utifrån olika förutsättningar behandlas också ungdomarna olika. Att hen i egenskap av ”blatte” särbehandlas och erbjuds på så vis inte samma uppmuntran som svenska killar i samma situation får.

2.1.2 Den dikotoma världen

Något som tidigt under biografien blir tydligt är hur karaktären Zlatan ofta identifierar sig i direkt kontrast till en svensk nationalitet (Ibid:88). Här konstrueras i sin tur dikotoma par, svensk och icke-svensk, liksom i sin tur rasifierad och icke-rasifierad. Med icke-svensk menar jag inte att det är en identitet, istället får termen symbolisera de som inte erkänns eller erkänner en identifikation med termen: ”svensk” av olika anledningar.

Att samhället är uppbyggt av dikotomier argumenterar flera teoretiker för. Om jag återkommer till de teoretiker som introducerades i teori-avsnittet så argumenterar Sedgwick för att samhället i sin helhet är uppbyggt kring ett dikotomt tankesätt, att människan bara kan förstå samhällets olika delar utifrån två binära kategorier (Sedgwick 1990:11f ; Connell 2005:78). Identiteter konstrueras genom disidentifikation, det vill säga att identifikation sker genom att inte identifiera sig med andra kontrasterande kategorier (Sedgwick 1990:61). Zlatan ger ofta uttryck för dikotoma ställningstaganden, bland annat argumenterar karaktären för att det värsta en kan bli kallad för är fitta (Ibid:79). Ordet fitta får i denna passage, enligt min tolkning, symbolisera femininitet. Femininitet blir enligt Connell likställt med andra

icke-maskulina attribut och föraktat av den hegemoniska maskuliniteten och även vissa underordnade maskuliniteter (Connell 2005:77f).

Det är ur det dikotoma samhället som nydanande tankar kan utläsas. Zlatan reflekterar ofta om sin roll i ett uteslutande samhälle, en tematik som enligt Anzaldúa liknar en emancipatorisk reflektion. Anzaldúa argumenterar för, som tidigare nämnts, att en person kan symbolisera en mestiza, men också att det är i kunskapen som mestizan också kan se, överskrida, liksom tolerera andra kulturer (Anzaldúa 2012:101). Även antropologen Amelia Maria Viterí argumenterar för att människor som befinner sig i gränslandet mellan binära motpoler kan se och påvisa de till synes osynliga barriärer som exkluderar (Viteri 2008:66f). Det är ur det här synfältet som mestizan, karaktären Zlatan, erkänner ett faktum som inte är synligt för invånarna i det svenska samhället i stort.

2.2 Utanförskapets markörer

2.2.1 Ekonomi som markör

I Borgarskolan hade man Ralph Laurentöjor, Timberlandskor och skjortor! Bara det! Jag hade knappt sett en kille i skjorta förut (Ibid:99)

I och med att karaktären börjar studera i Malmö centrum så bryts förortens normativa karaktär, istället formuleras nya krav på vad som inger status. I borgarskolan kan läsaren skymta nya ideal som premierar pengar och märkeskläder, samtidigt som ”(d)är jag kom ifrån hade man gympadojor och träningsoveraller” (Ibid:99). Att försöka vara någon man inte är nedvärderas kontinuerligt i gemenskapen i Rosengård, samtidigt som karaktären anstränger sig för att passa in i den nya tillvaron, men konstaterar snabbt: ”(v)ad jag inte fattat var att det fullständigt lyste Rosengård om mig!”(Ibid:99). Sensmoralen blir att karaktären som ung inte såg hur bakgrund sågs som en markör, Rosengård fanns alltid där, som en spricka i fasaden. Att inta statushöjande markörer blir ett sätt för karaktären att konstruera en normenlig bild av dennes välstånd, ”(j)ag behövde balla prylar. Annars skulle jag inte ha en chans på skolgården”(Ibid:100). I sin tur blir att vara ”fattig” en identitet som upphöjs, det är coolare att vara totalt pank än att vara socio-ekonomiskt utsatt (Ibid:94). Jag tolkar det som att karaktären i egenskap av att själv välja att använda ordet ”fattig” därmed,

indirekt omvandlar ordets negativa klang till sin egen. Det blir att ta kontroll över ordet, och dess anspelning.

Även senare under karriären reflekterar karaktären över sin ekonomi och behov av statusmarkörer. Inte minst när hen slutligen har råd med det rosa hus i Limhamn hen alltid drömt om: ”stor och liten på en gång, både den där grabben som gapade inför de där husen under Milen och killen som var största stjärnan” (Ibid:305). Samtidigt som hens inkomster överträffar de flesta boende i Limhamn finns inte en vilja till assimilation, istället beskrivs de som överklass och en oförtjänt sådan (Ibid:306). Läsaren uppmärksammar här att fokus har skiftat, statusmarkören växlar betydelse. Istället för att få samma status som överklass i och med hens allt starkare ekonomi, blir Zlatans inträde i området beskrivet som en revansch;

Pappas pengar betalar och ingen från min typ av bakgrund har flyttat in förut (Ibid:306).

Under senare delen av karaktärens berättelse blir därmed skillnad viktigt. Det är om inte annat ett betyg på karaktärens statushöjning, hen får med sin stigande status makt att ta avstånd. Karaktären kan och kommer att distansera sig istället för att efterlikna, även om hen liksom killarna från Limhamn gillar dyra prylar, exempelvis bilar: ”(j)ag var stolt med mina bilar, det var en principalsak helt enkelt”(Ibid:175). Bilen får symbolisera den unga framgångsrika Zlatans status, här blir inte ett fint bostadsområde eftersträvanvärt utan dyra exklusiva bilar. En kan argumentera för att bilen förutom att representera en ung mans äventyrlusta också symboliserar framgång och karriär, en tematik som även Jonssons deltagare drömmer om (Jonsson 2007:215).

Mellan dikotomierna fattig och rik konstrueras identiteter. Att ha pengar blir en grundläggande statusmarkör, och den utan pengar genomskådas i situationer där denne tar anspråk på att ha en god inkomst, ”såg polarna från min typ av förorter som försökte spela överklass. Det blev alltid fel”(Ibid:94). Avslöjandet sker på flera olika plan, ett exempel är när Zlatan jämför sig själv med höginkomsttagare, den övre medelklassen i Limhamn;

(h)är är det överklass rakt igenom, och inte en enda människa talar som jag ingen säger fetaste huset och sånt(Ibid:306).

Här blir ekonomi, språk och framförallt bakgrund alla komponenter som inte överensstämmer med den normenliga bilden av området. Människor med en liknande bakgrund som karaktären finns inte att finna i Limhamn.

2.2.2 Etnicitet som markör

Jag var en liten kille. Jag hade en stor näsa och jag läspade och fick talträning. En kvinna kom till mig i skolan och lärde mig säga s och jag tyckte det var förnedrande, och jag natar att jag behövde häva mig (Ibid:68)

Karaktärens näsa konstrueras till en symbol, något som hen under sin skidresa mot slutet av boken inte kommenterar nämnvärt mer än att den är svår att gömma.

Däremot märker läsaren, i bland annat citatet ovan, att karaktären nämner sitt yttre i samband med att hen listar egenskaper som hen skäms över, som här i slutändan leder till utpekning.

Jag tycker mig kunna utläsa flera element här. Genom samhällets utseendenormer konstrueras karaktärens näsa till icke-svensk och symboliserar därmed en rasifierad kroppsdel. Svenskhet och icke-rasifiering blir synonymt och normenligt i den samhälleliga diskursen och polariseras i sin tur mot ”invandraren” och individer som blir rasifierade (Jonsson 2007:77ff jämf. Sedgwick). Anzaldúa diskuterar kring termen: *höknäsa* som en symbol för avvikelse tillika markör för utanförskap, samtidigt beskrivs *höknäsan* vara samhällets blinda punkt (Anzaldúa 2012:108). Anzaldúa argumenterar för att samhällets blinda punkt leder till att rasifierades röster ignoreras och tystas i den samhälleliga diskursen. Samhällets normerande struktur erkänner helt enkelt inte den röst som rasifierade personer bär. Karaktären Zlatan vittnar om hur hen som ung blev utpekad och straffad för sitt yttre samtidigt som hen aldrig blev tagen på allvar (Ibid:284f). Liknande argument återkommer hos Viterí när hen skriver att Invandraren försöker att inte sticka ut för att som samhällets normativa medborgare erkännas tillträde till ett större sammanhang (Viterí 2008:4). Poeten Daniel Boyacioglu beskriver det så här:

Överallt, andra hållet // på andra sidan mig //staket innanför huden // har ni hört
nåt så dumt // taggtråd överallt // det bara blev så // varningsskyltar och
kamouflage (Boyacioglu 2004: Camouflage)

Det som blir tydligt i biografen är hur karaktären till en början ser skillnader som någonting negativt. Men i takt med att karaktärens självförtroende och status höjs, vänds tankarna om skillnader till någonting positivt (Ibid:330). Skillnaderna blir till ett symboliskt kapital som kan användas till hens fördel.

2.2.3 Att benämna normen

Att karaktären i sin tur benämner normen, det vill säga att påtala en svenskhet som annars går obemärkt förbi, blir normkritiskt. Det blir framförallt en kontrast till hur situationen för invandrarkillar vanligtvis ter sig. Jonsson berättar att: ”(f)lera studier har visat hur olika mediala skildringar av ’invandrarungdomar’ riktar fokus på just invandrares etniska bakgrund”(Jonsson, 2007:48). Karaktären Zlatan poängterar istället ”svenskheden”, normen som blir synonymt med negativt klingande ord, de svenskar karaktären möter får symbolisera antingen en oförtjänt hegemonisk makt eller landet ”lagom”s homogena egenskaper:

Rosengårdspolarna hade somnat av svenskarnas utgång (Ibid:281)

Rosengårdspolarna får här symbolisera fart och nöje samtidigt som svensken får symbolisera tristess, en tematik som noteras även under verkets sportsliga sammanhang (Ibid:87). Därmed ifrågasätt samhällets diskurs och dekonstrueras sedan via Zlatans självgodas karisma och klassresa. Att näsan som markör för utanförskap senare i hans karriär inte representerar något negativt utan lämnas okommenterat blir det yttersta beviset för att Zlatan, som Anzaldúa nämnde, inte längre är en blind punkt, näsan blir bara en okommenterad kroppsdel på en karaktär som inte är en blind punkt.

2.3 Maskuliniteter som markör

2.3.1 Kontrasten mot landet ”lagom”

Under storhetstiden har alla spelare varit blonda och skötsamma och hetat typ Bosse Larsson och sagt fint, snälla saker, och sen dess hade man inte plockat in många med utländsk bakgrund (Ibid:103)

När det kommer till maskulinitet så kan det argumenteras för att karaktärens genus är en del av det utanförskap hen upplever och t ex att den maskulinitet som hens far och hen själv uppvisar inte hör hemma i landet ”lagom” (Ibid:87). En tankegång som med Connells tankar om hur den hegemoniska maskuliniteten projicerar värden på den underordnade, pekar på strukturella normer (Connell 2005:78f). När karaktären beskriver landet lagom beskrivs det med hjälp av ord som ”måttlighet”, tankar och karaktärsdrag som karaktären menar inte återfinns i Rosengård (Ibid:94). Det blir i kontrast till landet ”lagom” som karaktärens motstånd konstrueras, bland annat skriver hen: ”Fan, om jag försökt bli som de svenska killarna i Malmö FF (MFF) hade jag inte suttit här idag” (Ibid:372). Ett uttalande som syftar till att de svenska killarna i MFF aldrig kom så högt i ligan som huvudkaraktären, på grund av att de aldrig stuckit ut, varken på gott eller ont. Men passagen kan också relateras till Dahlén, som i sin historiebeteckning argumenterar för att borgerlighetens moral om att vara måttlig och fostrad även karaktäriserar fotbollen (Dahlén 1995:203). Killarna i MFF uppvisar ett beteende som enligt Zlatan baseras i en normerande syn inom fotbollen, en syn som Dahlén menar baseras på ett medelklassens värdesystem.

I lagspelet finns en rädsla för avvikelse eller att ta för mycket plats, en mentalitet som Zlatan i sin tur argumenterar för bara finns i Sverige. För att kunna lyckas internationellt behövs utsvävningar och solospel, en ”osvensk” spelarstil (Ibid:115). I kapitlets inledande citat blir en utländsk bakgrund en kontrast till den svenska normen, i MFF: ”vill man inte ha några blattar eller vildhjännor som kör brassegrejer” (Ibid:102f). Blattar och vildhjännor blir synonymt med utländsk bakgrund, något som karaktären menar inte är attraktiva egenskaper för ett lag som MFF. Brassegrejer blir den stil som går internationellt men som inte fungerar i Sverige. Det karaktären här gör är att fixera en betydelse av nodalpunkten: nationalitet inom karaktärens upplevda utanförskap. I och med karaktärens egna ord

om blattar så fixeras en dikotom syn på blatten som en kontrast till spelarna i MFF som inte bara majoriteten ser, utan som även minoriteten upprätthåller. Det vill säga att spelarna i MFF i kontrast till blatten konstrueras till "vita" killar födda i Sverige. Jonsson beskriver hur bruket av ord som "blatte" och "svartskalle" om sig själv, blir ett aktivt sätt för ungdomarna i hans studie att återerövra rätten till sin egen etnicitet och identitet, att ta tillbaka makten från majoriteten (Jonsson 2007:122).

Uttalandet har flera bottnar. Det kan tolkas som en referens till sportvärlden i stort, att typiskt svenska ideal inte är material för en fotbollskarriär (Mendel-Enk 2004:21). Landet lagom kan inte leverera de personlighetsstarka karaktärer som den internationella marknaden kräver. Bland annat skriver Dahlén hur fotbollen som fenomen uppkom i Sverige. Här beskriver hen hur medelklassens värderingar projicerades mot och inom sporten för att råda bot på den omoraliska arbetarklassen, att inte sticka ut var enligt Dahlén en av huvudpoängerna med fotbollen (Dahlén 1995:203). Utifrån biografien argumenterar jag för att karaktären kontinuerligt tar avstånd från fotbollens natur, hen hävdar att strukturen inom svensk fotboll hämmar talang eftersom den utgår från en kollektivistisk grund. Det kollektivistiska karaktären uppmärksammar, blir tydligt när hen jämför olika länders fotbollslag med varandra, här beskriver hen hur det italienska fotbollslaget Milan vill banka det holländska ur henom när hen byter lag (Ibid:230).

(M)ed konsterna på plan jag hade blivit någon annan än ännu en unge från Rosengård (Ibid:231)

En mening som tar avstånd från det ovannämnda kollektiva. Zlatan framför en syn på begreppet: solidaritet som även Connell ser i sina studier av underordnade maskuliniteter; men som enligt Connell försvinner i sportsliga och tävlingsinriktade sammanhang (Connell 2005:97). Connell argumenterar för att kategorin underordnad är en samling av maskuliniteter och attribut, varierande i status sinsemellan som inte premieras av hegemonin (Connell 2005:78ff). Connell poängterar under sina studier av maskuliniteter, framförallt kring arbetslösa män, att solidariteten existerar i relation institutionell makt, mot en hegemonisk maskulinitet och klass. Solidaritet inom den historiskt viktiga fackliga verksamheten mot samhällsapparaten och företagen försvinner samtidigt som kamratskapet individuellt blir starkare. Det kollektiva konstrueras sporadiskt mellan individer istället för att kollektivt arbeta

inom en organiserad facklig rörelse, exempelvis (Connell 2005:97). I biografen tyckes individen vara viktigare än laget i fotbollen.

2.3.2 Brottsligheten som markör

Var du kille i pappas värld och råkade illa ut, då skulle du resa dig och vara en man (Ibid:82)

Maskuliniteten i sig blir, som tidigare nämnts, en del av det värde och betydelse som hegemonin och diskursen *utanförskapet* befäster. Karaktärens syn på manlighet blir en direkt kontrast till femininitet, något som intensifieras under matchtillfällen när ordalaget mer syftar till ett krig än den kamp på ädel tävlan som tidigare nämnts. Dahlén argumenterar för var ett grundläggande värde inom fotbollen (Ibid:148). Avståndstagandet och disidentifikationen med femininitet är inte en exklusivitet för sportsliga sammanhang, och återkommer genom hela biografen. Maskuliniteten bekräftas och reproduceras under alla delar av karaktärens liv, hen blir i det närmsta hyper-maskulin, på så sätt att femininitet avspisas till den grad att det aldrig nämns. Det blir alltid ett ”dem” att konstruera en identitet mot, istället för femininitet fokuseras en förlust av manlighet: ”Du har inga punkulor!” (Ibid:64). Något som jag tolkar som: du har inga punkulor därför är du kvinna, det feminina är alltid närvarande men utsagt.

En kan vidare argumentera att männen tar till våld och brott för att konstruera ett aktivt motstånd. Connell argumenterar för att de arbetslösa männen i hans studie agerar våldsamt och begår brott för att möjliggöra en statushöjning och forma gränser mot statsapparaten (Connell:83). Våld blir ytterligare en reaktion mot samhällets åtskiljande karaktär. Zlatan i sin tur brukar våld och bryter mot lagar t ex att gasa upp i 200 km/h. Att köra mot rött beskrivs i det närmsta som ett test, att våga bryta lagen fastslår en persons karaktär. Hen provar bland annat sin agent under en av dessa färder, som resulterar i agentens definitiva status som mesig något som leder till att Zlatan byter agent: ”Jag behövde en agent som inte var lika noga med regler, och stoppljus” (Ibid:196). Huvudkaraktären polariserar debatten och blir under sin uppväxt positiv till pojkstreck och mindre brott vilket provar även läsaren. ”Pojkstreck” konstrueras till en normativ och förväntad småskalig brottslighet

förknippad med att vara ung man. Något som även Connell fann hos den grupp av arbetslösa män som hen valt att undersöka (Connell 2005:98). Samtidigt som karaktären reproducerar en stereotyp mansbild så pekar forskningen på våldet som en reaktion på en ständigt ifrågasatt mansroll (Connell 2005:83; Mendel-Enk 2004:10f).

I en jämförelse mellan Connells forskning och biografins värden blir det tydligt att våld blir ett verktyg för att ta revansch på samhället. Våldet och en kollektiv maskulinitet, blir ett sätt att konstruera en gräns, skapa en respekt mot samhällets institutionella förnedring, en kollektiv maskulinitet karaktären Zlatan konstruerar när hen vid motgång bekräftar att vännerna alltid står bakom honom (Ibid: 65; Connell:107f). Johannes Anyuru ger uttryck för en liknande känsla:

Men den som mätt sin kropp mot ett system,
mot en struktur, han känner sig kanske
äntligen levande, mer mänsklig,
därför att hans fiende
inte är det. (Anyuru 2003:45)

Anyuru erbjuder här ett sätt att förstå den så kallade ”ligisten”, att det i främre rummet handlar om att bryta mot konventionella regler framför att göra individer orätt. Att det är ett sätt att slå tillbaka på den dominerande maskuliniteten, svenskheten och övremedelklass som hela tiden slår ner. Att Zlatan tydligt markerar att hen väljer svärdet framför pennan blir i en samhällelig syn inte särskilt märkvärdigt, pennan finns helt enkelt inte till för honom (Ibid:406).

3.0 Konstruktionen av ett gemensamt motstånd

3.1 Ett vi och ett dem

Två tydliga motpoler skapas i biografien, killarna från förorten mot dem, killarna från Limhamn och övriga Sverige. Det blir som nämnts uppenbart i miljöer där tävlan och gemenskap framhålls, framförallt inom fotbollen. Zlatan argumenterar tidigt i verket för att killarna från hans förort inte har samma förutsättningar som killarna från

Limhamn, något som i sin tur skapar en ilska men också reflektioner om klassmarkörer med mera. Indirekt konstrueras de till personer som bara genom sin status inte behöver kämpa: ”vi blattarna mot de ’fina’ pojkarna”(Ibid:88), ”fina” blir här en symbol för högre klass. På så vis konstrueras ”blattarna” som underdogs mot de ’finare’ pojkarna som potentiellt är bärare av den hegemoniska maskuliniteten, om inte annat har de lättare att inta den maktposition som hegemonisk maskulinitet erbjuder. Passagen sammankopplar kategorier som klass och etnicitet och ger en intersektionell ingång till identitetskonstruktion (de los Reyes 2011:18 jämf. Jonsson 2007:48). Dahlén karaktäriserar fotbollen som en tävlan där alla inblandade deltar under liknande villkor (Dahlén 1995:194). Zlatan betraktar fotbollen som en chans att utjämna maktfördelningen ur flera olika synpunkter i det svenska samhället. Att genom sin styrka inom sporten konstruera ett aktivt motstånd, ett motbevis mot de som ifrågasätter karaktärens rätt att vara där. Tvivlet blir här synonymt med ett samhälle som premierar särskilda etniciteter och normer före andra, det samhälle som premierar stereotypa ”Leffe Perssons”. Striden på plan blir ett faktum, det blir förortskillarnas chans att slå tillbaka: ”Vi vann med åtta-fem och hånade snobbarna”(Ibid:88). Hånets blir revansch, klassförakt, att killarna med rika svenska föräldrar får alla möjligheter till att briljera men när det väl kommer till kritan så erövrar den subordinerade gruppen maktpositionen och erbjuds en chans att utklassa och håna dem. Den kollektiva och underordnade maskuliniteten får en chans att möta den hegemoniska maskuliniteten i en ädel tävlan (Connell 2005:99 jämf. Dahlén 1995:199).

Det är samhällseliga möjligheter som i slutändan blir det som skiljer sig åt mellan lagen, att killarna från Vellinge har en större möjlighet att senare ångra sig, inte behöva förlita sig på att fotbollen är det rätta Chans att inte prestera till hundra procent. Möjlighet att välja vilken sport som hen vill utöva, något som ter sig omöjligt för huvudkaraktären som knappt reflekterar över exempelvis ishockey då det uppenbarligen är en allt för dyr sport (Ibid:87). Istället blir taekwondo den möjlighet som Zlatan reflekterar över. Jag vill argumentera för att taekwondo blir det enda realistiska valet med tanke på karaktärens förutsättningar. En sport som även Dahlén menar är en sport för invandrarkillar (Dahlén 1995:207). Taekwondo kostar rent materiellt inte mycket, likaså anspelar det på självförsvar och aggressivitet en tematik som karaktären beskriver som synonymt med förorten och dess invånare (Ibid:351 jämf. Sernhede 2007:60). Det blir förutom en sport också ett verktyg att ta med sig

hem, utanför fotbollsplanen. Men det blev fotboll i Zlatans liv. En sport som i slutändan enligt karaktären avgjorde att hen aldrig hamnade i den grövre brottsligheten utan erbjöds möjlighet att göra karriär (Ibid:83). Ishockey som alternativ är helt enkelt inte möjligt för alla.

3.2 Fotbollen som gemenskap

Fotbollen kan enligt Fundberg och Dahlén sägas inneha ett symboliskt värde för nationen (Fundberg 2003:55 jämf. Dahlén 1995). Inom fotbollen, menar Dahlén, får samhällets unga män fostras i kamratskap och maskulinitet (Dahlén 1995:194f). En fostran som i sin tur kan jämföras med karaktären Zlatans klassresa. När Zlatan sedan i Volvos reklam får recitera Sveriges nationalsång blir klassresan ett faktum. En viktig institution i det svenska samhället som inte premierat honom tidigare erkänner och presenterar honom nu som galjonsfigur. Karaktären har fostrats in i medelklassens värderingar och ideal och på så sätt undkommit den tidigare nämnda historiskt dåliga moral som förknippats med socio-ekonomisk utsatthet. Det kan tolkas som att Sverige som tidigare tronat på fornstora dagar nu byter ut vikingen mot Zlatan.

För att återkoppla till biografien var klassresan, argumenterar Dahlén, ett sätt för arbetarklassens män historiskt sett att få en inkomst, likaså blev fotbollen ett forum för medelklassens och nationens värderingar att nå arbetarklassen som vid denna tid stämplades som omoralisk (Dahlén 1995:199f). En kan argumentera för att klassresan som sådan bara kan ske genom en assimilation med medelklassens värdegrund.

Karaktären Zlatan visar som tidigare nämnts upp icke-normativa egenskaper på fotbollsplanen, hen väljer att dribbla och briljera framför lagspel, något hen tidigt blir straffad för av föräldrarna till de ”svenska” ungdomarna på planen (Ibid:91). Via olika chansningar och en hel del tur blir Zlatan dock erkänd utifrån sitt icke-normativa spel och får mot slutet av sin karriär spela på det sätt hen vill. Fotbollen blir hans sätt att synas (Ibid:96). Här innehåller biografien en uppmaning; spela för att synas, se planen som en situation där samhället inte längre kan tygla dem.

Dahlén menar: ”Sportidolen är per definition alltid sig själv” (Dahlén 2005:208), och det är karaktären Zlatan som uppmanar läsaren till att briljera och kämpa. Men fotbollen är som nämnts inte bara kamp, Anyuru beskriver det också som intensiv kamratskap över gränser:

Nere i parken spelar de fotboll // och chilenare, kurder och somalier // möts i // ett ansiktsuttryck eller ett språk // lika ärligt framslängt över hustaken // som skymningen (...) // De jagar den vita bollen över himlen // Och jublar // När den smäller in i ribban.

Man hör inga svenska ord här: // till och med araberna har lärt sig // att skrika

Mira! Mira!

när de rusar efter en perfekt slagen passning // längs cykelvägens kant, (Anyuru 2003:14)

Känslan som Anyuru beskriver återfinns även i verket. Zlatan argumenterar gång på gång att det var i fotbollen hen fann sin fristad från vardagens motgångar och att det i slutändan var fotbollen som var hans väg ut ur den samme (Ibid:71).

3.3 "Ghettot" som grogrund för ett koordinerat motstånd

Konstruktionen av ett Vi med stort V bör belysas ytterligare. I verket som stort blir det tidigt uppenbart att killarna från Rosengård är ett Vi, att Rosengård är en grogrund för ett motstånd mot samhällets förtryck:

Det var mer vi i Rosengård mot alla (Ibid:79)

Genom att peka på ett koordinerat motstånd, en enhetlighet befäster Zlatan samtidigt vikt vid kamratskapet. Enligt berättelsen känner killarna från Rosengård igen sig i varandra och skapar tillsammans ett motstånd, att våga stå pall mot Andra med stort A. Den Andre blir i sin tur synonymt med det svenska samhället, i synnerhet representerat av "Lefte Persson", killen från Limhamn. Det kan utläsas som ett koordinerat Vi i förorten mot ett samhälleligt premierat Vi i övremedelklassen.

Jag ser mig kunna utläsa en tematik som går i samma fotspår som Anzaldúas mestiza; att förortens lokalisering blir en situation för medvetandehöjande, att Zlatan själv argumenterar för att en behöver ha levt i Rosengård för att kunna förstå Rosengård. En exklusivitet som kommer från att ha levt i Rosengård, en nödvändig essentialism. Men inte bara Rosengård, Zlatan argumenterar under flera passager att bagaget som en person har med sig aldrig kan suddas ut: "För glöm inte: Du kan ta killen från ghetton, men du kan aldrig ta ghetton från killen!" (Ibid:66). En grogrund för motstånd och stolthet. Denna essentialism återkommer i verket men också inom forskningen, Anzaldúa skriver; "I am a turtle, wherever I go I carry 'home' on my back"(Anzaldúa 2012:43). Ens bagage i form av bakgrund, erfarenhet och kultur följer med individen oavsett åt vilket håll denne rör sig (Ibid:147; Sernhede 2007:69; Jonsson 2007:229; Butler 2007:88f). I Rosengård beskriver karaktären det som att det är en upplevelse bara invånare i Rosengård kan relatera till, dra styrka från. Anzaldúas begrepp: mestiza får symbolisera Zlatan, hans bakgrund, liksom det "ghetto" han tycker sig komma från. Utifrån det här argumenterar Anzaldúa att mestizan genom sitt multipla utanförskap i sin tur kan erkänna och tolerera andra kulturer i större mån än den kultur som dominerar i ett samhälle (Anzaldúa 2012:99f). Ett exempel är när karaktären jämför sin bakgrund med en person från ett socio-ekonomiskt utsatt område i Brasilien, en Favela; "Vi var båda killar som vuxit upp under svåra omständigheter, och det fanns likheter i våra liv" (Ibid:401).

Mestiza som begrepp blir nödvändigt i min argumentation för att belysa verkets emancipatoriska nyans. Även om karaktären Zlatan själv inte formulerar filosofiska tankar kring utanförskap rent konkret, så finns ändå den andemening Anzaldúa arbetar mot kvar. Att det är i den upplevda mångkulturen, i det upplevda multipla utanförskapet som individen, mestizan, karaktären lär sig tolerera andra (Anzaldúa 2012:102). Under passagen från fotbollslaget Inter som tidigare nämnts delar laget upp sig efter nationalitet, karaktären föreslår sedan:

Men då måste man bryta de här grupperingarna. Vi kan inte vinna om vi inte fungerar som ett lag. (Ibid:289)

Vidare inser Zlatan att det bara är han som uppmärksammat denna uppdelning, att övriga i laget inte sett uppdelningen som problematisk (Ibid:288). Det här får stå som exempel på hur karaktären Zlatan menar att hans bagage och bakgrund hjälper honom

att se strukturella problem i ett internationellt fotbollslag som andra med en annan bakgrund missat. Det internationella fotbollslaget kontrasteras mot Zlatans knattefotboll på gården i Rosengård där juggarna, turkarna och araberna samlades och samsades i samma hörna (Ibid:287). Karaktärens bagage, hens tillstånd av mestiza erbjuder henom en möjlighet att se och uppmärksamma osynliga barriärer som i slutändan får laget att nå en omedelbar framgång;

Han (tränaren Moratti, förf. anm.) höll ett litet tal. Han riktigt brann och talade om sammanhållning och alla blängde på mig förstås. Det lät som mina ord (...) Jag ville bara få ihop laget och nu blev stämningen också bättre, steg för steg. Grupperingarna slogs sönder och alla började umgås med varandra (Ibid:289).

3.4 Ett våldsamt motstånd

I denna del kommer det fokuseras på det kollektiva motståndet som tidigare nämnts, samtidigt som jag kommer argumentera för att det i kamratskapet och gänget finns en möjlighet till emancipation. Individerna kan inte stå sig mot samhällets hegemoniska maskulinitet, men gruppen kan.

”Ligisten” blir enligt tidigare forskning synonymt med killar från förorten (Sernhede 2007:56, Jonsson 2007:93). Författare från flera skolor pekar på att konstruktionen av den stereotypa ”ligisten” skapar ett utanförskap och att fördomarna i sig införlivas genom individernas utsatthet, deras förutsättningar (Jonsson 2007:31 jämf. Lieberg 1995:146, Farrokzhad 2013:62). Samhällets beslutsfattare, och polisen har ett synsätt på förortens unga som resulterar i konstruktionen av ett utanförskap, något som bland annat Connells studier av arbetslösa män vittnar om. Polisen blir ett oundvikligt hinder omöjligt att bräcka och få upprättelse mot (Connell 2005:102). Vidare ser Connell i sina studier att alla männen i olika mån identifierar sig i kontrast mot ett samhälle som de argumenterar för inte lever upp till deras förväntningar.

Det blir också det tydligt i biografien att karaktären känner ett stöd från sitt gäng, oavsett situation finns de alltid med, redo för undsättning: ”Rosengårdsgrabbarna ville komma ner och slå sönder saker”(Ibid:65). I gänget liksom karaktären finns en styrka, men även våld finns alltid nära till hands:

Jag skulle visa dem, och som jag sa, jag spelar bättre när jag är arg. Tänk på det, ser ni mig rasande, bli inte oroliga. Okej jag kan göra något dumt och få rött kort. Men för det mesta är det ett bra tecken. Hela min karriär bygger på viljan att slå tillbaka(Ibid:350)

Revanschlusta är ett återkommande tema i verket, och det som blir tydligt är att revanschen alltid finns där oavsett situation i karaktärens liv. Revanschen blir en del av den diskurs utanförskapet reproducerar. Men likväl lyfter karaktären fram att ilskan är förlösande, den är inte direkt negativ utan framförallt behövlig, ”Jag tänker alltid på revanschen. Det sitter i sen Rosengård, det är den som driver mig”(Ibid:325). Ghettot finns som sagts alltid med i periferin, i bagaget och indirekt konstrueras också en idé om att gänget med en liknande bakgrund alltid förstår och även att vänner från förorten alltid kommer finnas kvar, ”jag hamnar lätt med the bad guys (...) vi dras till varandra”(Ibid:178). Det vill säga att bagaget skapar en grundläggande solidaritet mellan karaktärer oavsett vart individen befinner sig, en styrka få förunnat.

4.0 Avslutning: Mestizans gränsöverskridande

4.1 Identifikation

Assimilering beskrivs enligt Svenska akademins ordlista som ”att göra likadan, sammansmälta, uppta och införliva”. Assimilering är ett av de begrepp som karaktären aldrig uttalar, men som kan skymtas mellan raderna i biografen. Karaktären tar ett bestämt avstånd från den innebörd som ordet assimilera innebär. Zlatan tar konstant parti för killar med samma bakgrund som huvudkaraktären, kapitel efter kapitel kantas av uppmaningar som syftar till att vara stolt över att gå mot normen:

Det finns tusen vägar att gå, och den som är speciell och lite avig är ofta den bästa. Jag hatar när de som skiljer ut sig trycks ner (Ibid:414)

Samtidigt är reflektioner lik denna en senare uppenbarelse i biografien när karaktärens karriär är de facto. Tidigt i biografien blir karaktären glad när hen liknas vid en oslipad diamant eller inte sticker ut allt för mycket (Ibid:99, 110). En liknelse som återfinns Boyacioglus diktsamling: ”Vem vill vara en slipad diamant // En slipad diamant är en: // mindre diamant”(Boyacioglu 2004:Zigenare). Jonssons deltagare befäster även de en särskilt stor vikt vid egenhet, att våga vara sig själv (Jonsson 2007:77). Det blir ett uttryck för en identitet ständigt i rörelse, att vikten av en egen identitet blir viktigare när identiteten konstrueras av flera kulturer som skapar otaliga motsättningar sinsemellan (Anzaldúa 2012:105 jämf. Jonsson 2007:67, Minh-ha 2011:254, 263).

I den här kampen snuddar karaktären Zlatan på subversiva tankegångar. Att bryta mot normen och ändå lyckas blir i sig ett normbrytande beteende. Även om det inte är uttalat så skapar karaktären genom sin framgång en situation som människor i liknande situationer och med liknande bakgrund kan identifiera sig med och på så vis själva våga gå mot samhälleliga normer. Identifikation sker inte endast genom intertextuella referenser till Rosengård och Limhamn, utan också genom språket som beskrivs som ”invandrarsvenska” (Elenstrand 2013:21). Språket som bidragande faktor till gemenskap och identifikation beskrivs slående av Jonsson:

Genom att använda dessa ord i tilltalet mellan varandra kan man skapa en ny gemenskap i relation till den svenska gemenskap som man i grunden är utesluten ifrån (Jonsson 2007:85)

Som tidigare nämnts bidrar språket till karaktärens utanförskap, men mot slutet av verket ändrar karaktären åsikt, språket är istället en styrka, och skapar en gemenskap.

Vidare argumenterar karaktären för att socio-ekonomisk utsatthet och vara nödd att begå brott inte är dömt att misslyckas, istället liknar hen det till pojkstreck som alla behöver och argumenterar vidare att alla kan nå framgång bara genom att vara sig själva. Ett mantra som makthavare i det svenska samhället under senare tid ofta uppmuntrat i en närmast neoliberal anda. Men frågan är om den anda vissa makthavare i samhället projicerar alltid når till förorten? Ett svar är att genom sitt idolskap och uppmuntran banar Zlatan Ibrahimović helt enkelt ny väg för förortens unga.

4.2 Mångkulturens dynamik

Verket erkänner och ger röst åt individer som utstår ett strukturellt förtryck, bland annat genom rasifieringsprocesser och uppfattningar om ”svenskhet”. Det blir samtidigt tydligt att det finns individer och grupper som erkänns mer plats än andra av karaktären. Som tidigare nämnts finns det få kvinnliga karaktärer i biografen, hustru, två systrar och mor, som alla existerar i periferin av berättelsen men samtidigt beskrivs som explosiva och autonoma. Men i fotbollens värld tillåts de inte existera mer än som supportrar, samtidigt får män, som själva talar om kvinnor, ta mycket plats.

Även om Zlatan slår många slag för det positiva med mångkultur så värdesätts indirekt olika nationaliteter och kontrasteras mot varandra:

I Rosengård hade vi olika gårdar och ingen gård var sämre än den andra, jo den som kallades zigenargården hade låg status (Ibid:86)

Ovan nämnda exempel tydliggör att även inom gemenskapen finns fördomar och hierarkier. Det blir en anspelning på att hegemoni och status är dynamiskt, likaså påvisar det vikten av en intersektionell analys, där klass, kön, etnicitet etc. samverkar för att konstruera bilden av Vi och Dom.

4.3 Nödvändig essentialism

Sen byggde dom hus // var vi alla kunde bo // Han som rita huset //hade inte en tanke på att bo där själv (Boyacioglu 2004: Civilisation)

Zlatan slår många slag för många människor men som konstaterats, inte för alla. I följande sammanfattning vill jag belysa verkets subversiva delar. Karaktären Zlatan pekar på strukturer som skapar ideal kring normalitet och hegemoni tillika vilka som avviker. Ett tydligt exempel är när hans mor hör om honom på tv och hen blir orolig för något ska ha hänt. Karaktärens respons till detta är: ”och normalt alltså, är du från Rosengård och hamnar i media brukar det vara bad news” (Ibid:135). Här påtalas en normativ tillika negativ föreställning om människor från Rosengård; föreställningar

hen i egenskap av mestiza kan urskilja. Tanken om en överbryggande mestiza, som vid tillfällena blir essentialistisk ifråga om bakgrund och upplevelser kan bli, om Anzaldúas argument används, emancipatorisk (Anzaldúa 2012:107f). Utifrån en essens om att människor från Rosengård är de enda som förstår sig på just Rosengård skapas i relation till mestizans gränsöverskridande, ett synsätt som gör relationer över kulturella och nationella gränser möjliga. Genom sin bakgrund kan människor oavsett nationalitet förstå sig på varandra. Det innebär att individer oavsett bakgrund, enbart i egenskap av att leva i Rosengård, kan reflektera kritiskt över medias bild av området (Anzaldúa 2012:106). Andemeningen anspelar på en särskild solidaritet över kulturella gränser som till viss del uppstår tack vare den bild av området som genereras genom media.

4.4 Avslutande reflektioner

Jag vill argumentera för att karaktären dekonstruerar medias negativa bild av Rosengård genom att hen visar på att det finns en styrka i förortens mångfald. Genom sin höga status får karaktären tillgång till och utrymme i samhällsdebatten. Samtidigt formulerar och dekonstruerar hen i egenskap av mestiza samhällliga dikotomier; kategorierna ”vi” och ”dom” blir flytande och är inte längre homogena. Hen visar på hur nodalpunkter inom diskursen, som synen på maskulinitet eller invandrare, skiftar i betydelse mellan olika situationer och sammanhang. Men även att det upplevda utanförskapet är ett resultat av att inte identifiera sig med den hegemoniska kategorin.

Det finns i min mening en emancipatorisk potential i biografien. Anyuru beskriver här en process som i min mening stämmer väl överens med ett av verkets många budskap.

Färgen arbetar långsamt, tålmodigt, // i yttersta hemlighet, // lösningsmedlet i // kromet bryter ner // de bakomliggande ytorna, den ursprungliga // färgen, // det löser upp väggarna, // till slut kanske också // själva samhällets // inre strukturer. // Därför är sprayfärgen *tid*, sammanpressad, // kondenserad, lagrad // inuti en aluminiumbehållare: // spänningen // när den med ett // pekfingertryck // släpps lös (Anyuru 2003:64).

Karaktären uppmärksammar och kritiserar det svenska samhällets strukturer vilket ger biografien ett helhetsintryck av något som faktiskt utmanar invanda och normativa föreställningar. Som Anzaldúa och karaktären konstaterar och uppmuntrar till är bagaget hos varje individ en styrka och ingen svaghet (Ibid:414 jämf. Anzaldúa 2012:102). Därför besitter karaktären de egenskaper som en mänsklig symbol för en kamp bör ha; patos, tydlig moral och explosivitet och ett löfte om att aldrig ge sig (Ibid:68, 414 jämf. Jonnson 2007:219, Connell 2005:80f). Detta är karaktärsdrag som även killarna med invandrarbakgrund i Jonssons studie identifierar sig med och uppmuntrar:

... du ska inte låta dig förtryckas, men du ska inte heller, alltså vissa är ju 'ah, samhället är så och samhället hatar oss svartskallar', man ska helt enkelt vara sig själv! ... och kämpa! Förstår du? Och kämpa!' (Jonsson 2007:235)

Syftet med uppsatsen var att med en diskursanalytisk ingång undersöka hur föreställningar om ett upplevt utanförskap skapas i biografien i relation till hegemonisk makt och icke-normativa maskuliniteter. Detta kommer till uttryck i min text genom att jag visar på att biografien har en föreställning om att det svenska samhället premierar en "måttlig" maskulinitet som karaktären inte identifierar sig med. Istället straffas hen av institutioner som upprätthåller den hegemoniska maskuliniteten, som fotbollstränare, den övremedelklassens föräldrar och barn liksom beslutsfattare. Utanförskapet är ett faktum och reproduceras av föreställningar om vem som är "svensk", exempelvis genom normativa antaganden om etnicitet, maskulinitet, ekonomi och så vidare. Men tack vare karaktärens samhälleliga statushöjning, i form av ökad ekonomisk självständighet och självförtroende, växer karaktärens handlingsutrymme. Allteftersom utrymmet och makten ökar blir karaktären gränsöverskridande; Zlatan får möjlighet att röra sig i och identifiera sig med den makt som tillkommer hegemonin, samtidigt som hen genom sin bakgrund fortfarande kan relatera till hur det är att vara underordnad. Det är i upplevelsen av ett utanförskap som styrka och möjlighet till identifikation, kamratskap och förståelse över gränser finns; "Man kan ta en kille från Rosengård men man kan inte ta Rosengård från en kille" (Ibid:421).

Litteraturlista

Tryckt material

Anyuru, Johannes (2003). *Det är bara gudarna som är nya: dikter*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Anzaldúa, Gloria (2012). *Borderlands: the new mestiza = La frontrera*. San Francisco: Aunt Lute Books

Beauvoir, Simone de (2002). *Det andra könet*. Stockholm: Norstedt

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur

Boyacioglu, Daniel (2004). *Gråter aldrig samma tårar två gånger*. Stockholm: Tiden

Butler, Judith (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos

Connell, Raewyn (2005). *Masculinities*. Cambridge: Polity Press

Dahlén, Peter (1995). ”Sport och unga män”, i Lövgren Karin & Bolin, Göran (red.) (1995). *Om unga män: identitet, kultur och livsvillkor*. Lund: Studentlitteratur

de los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005). *Intersektionalitet – kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber

de los Reyes, Paulina (2011). ”Postkolonial feminism: Anteckningar om ett fält i rörelse”, i de los Reyes (red.)(2011). *Postkolonial feminism*. Stockholm Tankekraft

Farrokhzad, Athena (2013). *Vitsvit*. Stockholm: Albert Bonnier

Fundberg, Jesper (2003): *Kom igen gubbar!: om pojkfotboll och maskuliniteter*. Diss. Stockholms Universitet

Hallgren, Hanna (2008). *När lesbiska blev kvinnor: lesbiskfeministiska kvinnors diskursproduktion rörande kön, sexualitet, kropp och identitet under 1970- och 1980-talen i Sverige*. Diss. Linköping: Linköpings universitet

Hassan, Yayha (2014). *Yahya Hassan; dikter*. Stockholm: Norstedt

Huisman, Kimberly (2008), "Does this mean you're not going to come visit me anymore?" *Sociological Inquiry* 78(3): 372-396

Ibrahimović, Zlatan & Lagerkrantz, David (2011). *Jag är Zlatan Ibrahimović: min historia*. Stockholm: Bonnier

Jonsson, Rickard (2007). *Blatte betyder kompis: om maskulinitet och språk i en högstadieskola*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Lazar, Michelle M. (2007): "Feminist Critical Discourse Analysis: Articulating a Feminist Discourse Praxis", i *Critical Discourse Studies* 4(2): 141-164

Lieberg, Mats (1995). "Gallerian i city och kiosken i förorten: Om unga pojkars träffpunkter i det offentliga rummet", i Lövgren, Karin & Bolin, Göran (red.) (1995), *Om unga män: identitet, kultur och livsvillkor*. Lund: Studentlitteratur

Lundqvist, Åsa. "Det uttalade och det outtalade: om tolkningsarbete i historiesociologiska studier", i Lundqvist, Åsa, Davies, Karen & Mulinari, Diana (red.)(2005). *Att utmana vetandets gränser*. Malmö: Liber

McCulliss, Debbie (2013). "Poetic Inquiry and multidisciplinary qualitative research". *Journal of Poetry Therapy* 26(2):83-114

Mendel-Enk, Stephan (2004). *Med uppenbar känsla för stil: ett reportage om manlighet*. Stockholm: Atlas

Minh-ha, Trinh, T (2012). *Elsewhere, within here: immigration, refugeeism and the boundary event*. London: Routledge

Minh-ha, Trinh, T (2011). ”Olikhet: sär-skilt för kvinnor i tredje världen”, i de los Reyes (red.)(2011). *Postkolonial feminism*. Stockholm Tankekraft

Molina, Irene (2005). ”Rasifiering: Ett teoretiskt perspektiv i analysen av diskriminering i Sverige” i SOU 2005:41. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering. *Bortom vi och dom: teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering: rapport*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

Sandell, Kerstin (2005), ”Enkla tekniker och besvärliga frågor: att arbeta med Donna Haraway”, i Åsa Lundqvist, Karen Davies & Diana Mulinari (red.)(2005). *Att utmana vetandets gränser*. Malmö: Liber

Sedgwick, Eve Kosofsky (1990). *Epistemology of the closet*. Berkley: University of California Press

Sernhede, Ove (2007). *Alienation is my nation: hiphop och unga mäns utanförskap i Det nya Sverige*. Stockholm: Ordfront

Walker, Alice (1984). *Purpurfärgen*. Stockholm: Trevi

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (200). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Otryckt material

Almer, Synnöve, (4/6 2013) *Zlatan får sportiga killar att läsa*, Elektronisk resurs, Skolvärlden, 2013, <http://www.skolvarlden.se/artiklar/zlatan-far-sportiga-tonarskillar-att-lasa> (senast hämtad: 21/3 - 2013)

Elenstrand, Erik (2013). "*Det är ok att inte vara som alla andra*": en studie om värden i Zlatan Ibrahimovičs självbiografi. Lunds universitet.
<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=3403328&fileId=3403364> (senast hämtad: 15/5-2014)

Larsson, Mattias (25/12 2013) *Zlatans attack efter debatten om bilpriset*, Expressen, <http://www.expressen.se/sport/fotboll/zlatans-attack-efter-debatten-om-bilpriset/> (senast hämtad 14/5-2014)

Nyhetsbyrån six, Dagens Industri (3/3-2014):
<http://www.di.se/artiklar/2014/3/3/zlatan-lyfter-volvo/> (senast hämtad 3/4-2014)

Viteri, María Amelia (2008), 'Latino' and 'Queer' as Sites of translation: Intersections of 'race', ethnicity and sexuality, *Graduate Journal of Social Science*, 8 5(2):63-87, http://www.gjss.org/images/stories/volumes/5/2/0805.2a05_viteri.pdf (senast hämtad: 22/4-2014)